

Seregi János⁴⁹⁶: Sikeres, neves magyar tudósok. Megemlékezés Festetics Imre munkásságáról születésének 250. évfordulóján

Absztrakt: A Festetics család valamennyi tagja megvalósította a „Noblesse oblige!” „A nemesség kötelez!” jelszavát, amit Festetics György a hagyomány szerint bővített: „A vagyon kötelez!” Ezt mi, mai utódok a szellemi vagyonra is vonatkoztatjuk: „A szellemi vagyon is kötelez!” Ebben Festetics Imre élenjár, hiszen genetikai gondolatai állattenyésztésünk máig ható alapját képezik! A Festetics család szinte minden ága kötődik Vas megyéhez. A fészek persze Simaság volt. Innen indultak: Festetics Kristóf - kórház alapító, Festetics Pál - grófi rangot szerzett, iskolát alapított Keszthelyen, Festetics György - a Georgikon alapítója, a művészetek és iskolák támogatója, könyvtár megnyitása a polgárok előtt, Festetics Julianna - Széchenyi István édesanyja, Festetics János - Kitaibel Pál támogatója, Festetics Imre - a genetica első megfogalmazója. Vas megye és a Nyugat-Dunántúl - a Pannon térség – általában mindig is bölcsője volt a hazai tudománynak, ezen belül - természeti adottságából kifolyólag is - a mezőgazdaságnak és az állattenyésztésnek. Ezen a területen nagyon nagy szerepet játszottak azok a főnemesi, arisztokrata családok, akiknek a neve örökre beivódott Vas megye történelmébe. Elég, ha a Nádasdyakra, Erdődyekre, Batthyányokra gondolunk. Ezt ma már nyíltan vállalhatjuk is. A Festeticsek ebbe a sorba piros betűvel kerültek be. A család kötődése Vas megyéhez szinte átfoghatatlan. Több generáción keresztül nyomot hagytak hazánk e régiójában. Elég, hogyha a különböző kastélyokat, templomokat, épületeket és egyebeket említjük. Simaság község múltja ebben a vonatkozásban ezen a területen egyedülálló. Talán nyugodtan kijelenthetjük, hogy itt ringott a Festeticsek bölcsője. A község hosszú ideig Sopron megyéhez tartozott, de ma már kitörölhetetlen része Vas megyének, kastélyával tehát szállást adott és nevelte a Festeticseket. Festetics Pál gróf volt az első, akinek a nevét meg kell említenünk. Ő és utódjai örökre beírták nevüket a magyar történelem és tudomány lapjaira.

Bevezető

Festetics Imre (1764-1847): „Személyesen és fáradhatatlan szorgalommal dolgozz, ha meg akarod tudni, hogy mit írt elő a természet szabályként önmaga számára.” Ez volt Festetics Imre jelmondata. Festetics Imre, egy Vas megyei arisztokrata volt, az első magyar tudós, aki önálló örökléstani munkát közölt egy nemzetközi tudományos folyóiratban. Festetics Imre 1764. december 2-án született Simaságon és 1847. április 4-én halt meg Kőszegen, születése és halála egyaránt Vas megyéhez kötik. A Pethe Ferenc által szerkesztett „Nemzeti Gazda” című lap 1815-ben, még Bécsben kiadott március 7-i számában megjelent cikkében – a „Juhtenyésztést Tökéletesítő Társaság” felállítására – magyar nyelven tette közzé felhívását: „A juhtenyésztés’ jobbítását és pallérozását óhajtó Hazafiakhoz” címmel; a „Brünn Fő-Városban összegyűlő Juhos Társaság” mintájára, tíz hónappal a Társaság megalakulását követően.

A „Vasi Juhtenyésztő Társaság” (1815–1820) a kontinens második állattenyésztő szervezete volt. (Sajnálatos, hogy erről a tényről szinte megfeledkeztünk! Vas megye állattenyésztőinek és a további Festetics Imre Napoknak a feladata evvel a ténnyel mélyebben foglalkozni).

1791-ben vette feleségül Boronkay Katalint. Gyermekük Kőszegen, Simaságon illetve Kőszegpatyon születtek. Az utódok sorsa éppen az apának a beltenyésztéséről vallott nézeteinek a fényében érdekes. Egyik fia, István (1798-1835) ugyanis 1829 tájékán Chernel Saroltát vette feleségül. István gyermekei közül Elek (1834-1916) Chernel Krisztina férje lett, leánya Mária (1836-1910) viszont Chernel Kálmánhoz, a magyar természettudományban jelentős Chernel dinasztia tudós tagjához ment feleségül.

⁴⁹⁶ Kaposvári Egyetem, seregij@t-online.hu

Még nem tudjuk, miként ismerkedett meg *F. Geissler (von Geissler, 1751-1824)* munkásságával. Geissler által teremtett iskolát Közép-Európában, hogy meghonosította és sikeresen továbbfejlesztette, a térségben elterjesztette *R. Bekewell (1725-1795)* Angliában kidolgozott juhnevelési és tenyésztői módszerét, röviden: "a legjobbat a legjobbal". Festetics Imre Brünni kapcsolata bizonyítható, az „Ökonomische Neuigkeiten” szerkesztője, Cs. *André, Geissler* nézeteinek feltétlen híve és terjesztője volt (*Orel és Wood, 1981., Szabó T. Attila*).

A magyar genetica első tudományos emléke

Alphonse de Candolle (1885) szerint Magyarország 1789 és 1829 között a világ tudományos nagyhatalmai közé tartozott. Tudósaink a külföldi tudományos társaságok megbecsült tagjai voltak. Ezeknek a társaságoknak a folyóiratai, évkönyvei bőven szolgálhatnak még meglepetésekkel a magyar, de az egyetemes tudománytörténet számára is. Festetics Imre cikkében (1819) főbb felismeréseit és megsejtéseit a következőképpen fogalmazta meg:

- a) Az egészséges és erőteljes alkatú állatok továbbadják és örökítik jellegzetes tulajdonságaikat.
- b) A nagyszülők azon tulajdonságai, amelyek különböznek utódaik tulajdonságaitól, ismét megjelennek a következő nemzedékekben.
- c) Azok közé az állatok közé, amelyek több nemzedéken keresztül birtokában voltak a nekik megfelelő tulajdonságoknak, olyan utódok is kerülhetnek, melyeknek eltérő tulajdonságaik vannak. Ezek változatok, variánsok, a természetnek a játéka, melyek továbbszaporításra alkalmatlanok akkor, ha a cél (adott) tulajdonságok átörökítése.
- d) A beltenyésztésnél feltétel marad a törzsállatok lehető leggondosabb kiválasztása. Csak azok jótékony hatásúak a beltenyésztésben, amelyek döntő mértékben hordozzák a szükséges tulajdonságokat. (A szerkesztő, *André* megjegyzése: Véleményem szerint ez a döntő, a fő kérdés). (*Szabó T. Attila*).

A Bakonyerdő szerepe

A Bakonyerdő Zrt. Festetics Imre Állatparkja is őrzi a „genetika nagyapjának” emlékét: A Társaság a tartamos erdőgazdálkodás mellett egyre nagyobb szerepet szán a közjóléti tevékenységeknek. Abban a szerencsés helyzetben van, hogy a Közép-Dunántúli régió természeti kincsekben gazdag részén, a Bakonyban és a Balaton-felvidéken folytat erdőgazdálkodást. A Gyenesdiás-Keszthely elkerülő út mellett kialakított, három területrészből álló, összesen 4,2 hektáros „Festetics Imre” Állatpark 2012. május 26-án nyitotta meg kapuit. A látogatók az őshonos magyar háziállatokon kívül megtekinthetik a hazai vadfajok egy részét is. A tanulók, de a keszthelyi Georgikon Kar hallgatói is rendszeresen látogatják az állatparkot. Itt szakvezetés és tájékoztató anyagok, valamint alkalmi előadások, rendezvények útján ismerkednek meg Festetics Imre tanaival és a park állatállományának tanulnivalóival. A törekvést Takács Győző képzőművész alkotásai is támogatják. (*Varga László*).

A park területén ma (2012 óta) kilenc tenyésztőtől származó, tizenhét fajtából álló 84 egyed él, nem számítva az eddigi időszak szaporulatát. Az állatpark létrehozásával – a környezeti nevelés mellett – a Társaságnak az is fő célja volt, hogy a látogatók:

- szerezzenek tapasztalatokat, közvetlenül gyűjtsenek élményeket élő környezetünkről;
- ismerjék meg ezen élőlények alapvető jellemzőit;
- alakuljon ki bennük az ökológiai szemléletmód.

A felnőtt látogatók padokon, kiülőkön pihenhetnek és addig a gyerekeknek lehetőségük van a kisállat simogatóban a „bébi” állatokkal „személyesen” is megismerkedni. Az állatpark területén ezen kívül játszótér is szolgálja a gyerekek szórakozását. A Részvénytársaság vezetése – jelentős állami támogatással és a környező Önkormányzatok segítségével – továbblépett. Darnay-Dornyai Bélának, a Keszthelyi Hegység értékeinek feltárási munkáját folytatva, az Állatpark szomszédságában kialakította – és 2014 októberében megnyitotta – a „Természet Házát”. Ebben a csodálatos épületkomplexusban, egy Göcseji "kerített ház" vonalát követve (Bakonyi Attila építőművész tervei alapján) a látogató

megismerheti a Balaton-Felvidék flóráját és faunáját. Az eseményt Takács Győző képzőművész plakettjei is megörökítik. Az épület előtt a művész két alkotása (szobra): Festetics Imre és Darnay-Dornyai Béla portréja áll. Mindezek hirdetik: A Bakonyerdő Zrt. és partnerei – Keszthely és Gyenesdiás önkormányzata, a Georgikon Kar és a Balaton-Felvidék, a „Keszthelyi Riviéra” valamennyi lelkes híve és látogatója megismerheti hazánk „e homloknyi ország” (*Váci Mihály*) csodálatos szegletét, annak minden szépségét és értékét.

***Így válik teljessé a 250 éve született Festetics Imre munkássága, és beteljesülhet a mondás:
„Csak a láng terjesztheti a lángot”!***